

УДК 796

ББК 377.36:61

Григорій Кубай, Геннадій Єдинак

ПОСИЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ОЗДОРОВЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ, ЯК ПРОБЛЕМА МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Проаналізовано дані наукової літератури щодо підходів до формування в учнів і посилення у студентської молоді мотивації до рухової активності оздоровчої чи розвивальної спрямованості під час занять з фізичного виховання та у позанавчальний час. Встановлено недостатню дієвість освіти у вирішенні зазначеного завдання та перспективність напрямку, що передбачає забезпечення психологічних потреб учнів і студентів під час практичних занять з фізичного виховання. Визначено, що посилення мотивації до найвищого рівня, якому відповідає сформована внутрішня мотивація до рухової активності, досягається забезпеченням незалежності, компетентності й взаємодії з іншими членами групи під час означеної активності в ході практичних занять і адекватними діями викладача. Виокремлено перспективний напрям посилення мотивації студентів до рухової активності, – реалізація теоретичних і практичних занять з фізичного виховання для вирішення відповідних освітніх завдань та забезпечення визначених психологічних потреб.

Ключові слова: студентська молодь, рухова активність, посилення мотивації, заняття з фізичного виховання.

Проанализированы данные научной литературы, касающиеся подходов к формированию у учащихся и усилению у студенческой молодежи мотивации к двигательной активности оздоровительной или развивающей направленности. Во время занятий по физическому воспитанию во внеучебное время. Установлено недостаточную действенность образования в решении указанной задачи и перспективность направления, предусматривающего обеспечение психологических потребностей учащихся и студентов во время практических занятий по физическому воспитанию. Определено, что усиление мотивации студентов до наивысшего уровня, которому отвечает сформированная внутренняя мотивация к двигательной активности, достигается обеспечением независимости, компетентности и взаимодействия с другими членами группы во время указанной активности в ходе практических занятий, а также адекватными действиями преподавателя. Выделено перспективное направление усиления мотивации студентов к двигательной активности, – реализация теоретических и практических занятий по физическому воспитанию для решения образовательных задач и обеспечения установленных психологических потребностей.

Ключевые слова: студенческая молодежь, двигательная активность, усиление мотивации, занятия по физическому воспитанию.

Scientific literature was analysed on approaches of formation and increasing in students motivation in physical activity or improving developmental focus during physical training classes and outside the classroom. Insufficient effectiveness of education was found in solving this problem and promising direction, which provides physiological needs of students during practical classes in physical training. Determined that increased motivation to its highest level, which corresponds formed internal motivation to physical activity achieved the independence competence and interaction with other members of the group during the activity in practical training and adequate teacher actions. A promising direction of increasing student motivation in physical activity was singled out and realization of theoretical and practical classes in physical training solving relevant educational objectives and providing certain psychological needs.

Keywords: student youth, physical activity, increasing motivation, physical training classes.

Постановка проблеми та аналіз останніх результатів дослідження. Рухова активність із використанням фізичних вправ, у поєднанні з іншими заходами здорового способу життя продовжує залишатися найбільш ефективним засобом вирішення комп-

лексу важливих завдань, передусім пов'язаних із повноцінним відпочинком та підвищенням якості професійної діяльності [18].

Останнє набуває особливої актуальності, коли мова йде про працівників медичної сфери, оскільки означена рухова активність у цьому випадку є не тільки засобом вирішення власних рекреаційних (профілактичних, оздоровчих тощо) завдань студентів, але й завдань фізичної реабілітації, рекреації чи (та) профілактики захворювань їхніх майбутніх пацієнтів. У зв'язку із зазначеним, двоєдина проблема, що полягає у посиленні мотивації студентів медичних коледжів, задля формування усвідомленої позиції щодо важливості й необхідності особисто займатися фізичними вправами під час здійснення професійної діяльності, приділяти значну увагу пропаганді таких занять поміж своїх майбутніх пацієнтів, а також у залученні студентів в процесі фізичного виховання до практичного здійснення такої рухової активності під час навчання у коледжі, є важливою для теорії і методики фізичного виховання. Водночас, дослідження в цьому напрямі відсутні, що засвідчує необхідність їхнього проведення.

Робота виконується згідно зі Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою 3.9 “Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації” (номер державної реєстрації 0111U001735).

Мета дослідження – на теоретичному рівні вивчити питання, пов'язане з прикладними аспектами посилення мотивації студентської молоді до рухової активності оздоровчої спрямованості до оптимального рівня.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовували такі загальнонаукові методи: аналіз, систематизацію, узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Найбільш поширеним на сучасному етапі, передусім поміж іноземних дослідників, є таке розуміння рухової активності – це будь-який рух тіла, зумовлений скороченням скелетних м'язів і який призводить до витрат енергії [24]. Вітчизняні психофізіологи [20] розглядають рухову активність як специфічний вид активності, що виявляється у системі зовнішніх і внутрішніх тілесних (довільних або мимовільних) рухових процесів, які забезпечують взаємодію суб'єкта із зовнішнім середовищем. Тут необхідно зазначити, що незважаючи на певні розбіжності, в обох випадках сутність поняття залишається практично однаковою і засвідчує, що воно передбачає різні види рухової активності. У зв'язку з останнім, для конкретизації виду рухової активності, пов'язаного з використанням фізичних вправ, пропонується [2] розглядати її як спеціально організовану рухову активність, тобто яка визначається межами виконання тренувальних програм або рухових тестів і відрізняється від спонтанної, неорганізованої рухової активності.

У галузі фізичного виховання рухову активність розглядають як заняття фізичними вправами у різних формах, – незалежно від мети і завдань, систематичне використання фізичних вправ є основою рухової активності індивіда – довготривалої мотивованої діяльності для розвитку (підтримання, вдосконалення) його рухових і функціональних можливостей [1].

Зважаючи на вищезазначену неузгодженість у тлумаченні поняття “рухова активність” деякі дослідники [23], спираючись на результати семантичної актуалізації цього термінопоняття, відзначають, що активність – це те, що посилено діє, в англійській (activity) – активність або діяльність. Іншими словами, активність передбачає дію (може бути хаотичною, несистемною і навіть негативною), але не конкретизує її параметри. Останні, як наголошує цей автор, є визначальними для занять фізичними вправами. У зв'язку з цим та враховуючи позитивний ефект рухової активності в оптимізації стану і функціонування систем організму індивіда, факт її реалізації студентами

не тільки під час занять з фізичного виховання, але й в інших формах у позанавчальній діяльності, а також для конкретизації спрямованості й меж її параметрів, пропонується використовувати словосполучення “рухова активність оздоровчої спрямованості”.

Беручи до уваги вищезазначене у подальшому дослідженні таку активність розглядали як процес використання студентами фізичних вправ у різних формах занять для покращення соматичного здоров'я та інших показників психофізичного стану, оскільки його рівень значною мірою відображає якість професійної діяльності.

Що стосується інших понять, які є засадничими у нашому дослідженні, то тут встановили таке. Мотив (від лат. *motus* – рух) є усвідомленою причиною активності індивіда, спрямованою на досягнення мети [15]. За даними деяких інших дослідників [6] – це причина, що спонукає до діяльності, спрямованої на задоволення певних потреб або [14] – спонукання до діяльності, спонукальна причина дій і вчинків, тобто те, що примушує індивіда до дій. Водночас, мотиви розглядають як стійкі у часі диспозиції, кожна з яких охоплює певний змістовий клас цілей дії чи бажаних наслідків такої дії, що існують у формі стійких і відносно сталих ціннісних диспозицій, не відіграють вирішальної ролі у підтриманні функціонування організму, не є вродженими та розвиваються тільки у процесі онтогенезу, залежать від соціалізації, а значить від форм середовища, у якій виховується індивід [9].

Найбільше практичне значення мають такі види мотивів: самоствердження, ідентифікації з іншою людиною, влади, уникнення неприємностей і покарання, процесуально-змістові (саморозвитку, досягнення), соціально-значущі (усвідомлення суспільного значення діяльності, обов'язок, відповідальність перед колективом) та афіліації (налагодження і підтримання стосунків з іншими людьми).

Інше поняття, а саме мотивацію, деякі дослідники [6] розглядають як систему усвідомлених та неусвідомлених спонукань, що зумовлюють активність суб'єкта і визначають її спрямованість. За іншою інформацією [15] мотивація – це сукупність спонукальних чинників, що визначають активність особистості, тобто всі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники. Водночас більшість іноземних дослідників [9; 21; 27; 29; 30] розглядає мотивацію як узагальнене позначення багатьох різноманітних процесів і явищ, сутність яких полягає у такому: людина виходячи з очікуваних наслідків обирає свою поведінку та керує нею, виходячи з напряму і витрат енергії. Цілеспрямованість поведінки, початок і завершення її більших фрагментів, відновлення після перерви, перехід до певного нового фрагменту поведінки, конфлікт між різними цілями і його розв'язання – все це проблемна сфера під назвою “мотивація”. При цьому зазначається [16], що необхідною умовою досягнення позитивного результату при формуванні мотивації до більшості видів діяльності є вплив адекватними засобами, методами одночасно на декілька мотивів та створення якнайбільше різних ситуативних чинників.

У зв'язку із зазначеним, обґрунтовується [11; 23] уточнення, щодо використання словосполучення “формування мотивації” у випадку, коли індивід раніше вже відзначався наявністю мотивації до виду діяльності, що розглядається. Зокрема, зазначається: у такому випадку мотивація не зникає зовсім, а в зв'язку з дією певних сил і ефектів лише послаблюється; при появі аналогічної мети мотивація не формується заново, а збільшується її сила, тобто мотивація посилюється. Отже, якщо ми розглядаємо мотивацію студентської молоді до рухової активності, що передбачає використання фізичних вправ, коректнішим є використання словосполучення “посилення мотивації”, оскільки мотивація студентів до такої активності вже мала місце раніше, зокрема під час навчання в школі.

Останнє засвідчує, що залучення індивіда до рухової активності оздоровчої спрямованості шляхом посилення його мотивації є довготривалим процесом [22]. Узагальнення результатів вітчизняних психолого-педагогічних досліджень другої половини ХХ століття свідчить, що означена проблема розв'язувалася ними переважно в аспекті формування мотивації індивіда до здорового способу життя (ЗСЖ) [12]. Водночас відзначається [3; 26] недостатня ефективність розробок, основу яких склали результати цих досліджень, передусім у зв'язку з тим, що актуалізація мотивації учнів і студентської молоді здійснювалася одночасно за всіма напрямками, які відповідали складовим ЗСЖ (раціональний режим праці й відпочинку, оптимальний раціон харчування, рухова активність, особиста гігієна, відсутність шкідливих звичок). При цьому перспективним, на думку цих авторів, є формування в учнів і посилення у студентської молоді мотивації окремо за кожним напрямком, що відповідають зазначеним складовим ЗСЖ.

Основою формування (посилення) мотивації за кожним напрямком є процес загальної, професійної освіти та самоосвіти [3]. У перших випадках, відповідний зміст реалізується під час академічних занять, передусім з фізичного виховання, причому як теоретико-методичної, так і практичної його складових [8]. Водночас, важливим є забезпечення реалізації означеного змісту під час академічних занять з інших навчальних дисциплін [17]. Досягненню позитивного ефекту, на думку деяких дослідників [4; 13], сприяє поетапне досягнення мети фізичного виховання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), а саме: перший рік – адаптація студентів до особливостей навчальної діяльності, другий – різнобічний розвиток організму, третій і четвертий – формування потреби у ЗСЖ. Зазначені дослідження передбачали реалізацію фізичного виховання у ВНЗ протягом усього періоду навчання студентів, але процеси, які відбуваються сьогодні (з вересня 2009 р. дисципліна “Фізичне виховання” є обов'язковою тільки перші два роки навчання, протягом інших – факультативною [19]), зумовлюють необхідність перегляду підходів до розв'язання проблеми, що розглядається. Це підтверджується таким: беручи до уваги, що пріоритети студентів полягають у виконанні домашніх завдань, інших різноманітних інтересах, що не пов'язані з руховою активністю оздоровчої спрямованості [7], реальність систематичної реалізації останньої на практиці вже з самого початку навчання у ВНЗ визначається наявністю відповідної актуальної мотивації студента; на сучасному етапі виявлено низький рівень такої мотивації у більшості студентів різних за спеціалізацією ВНЗ [11, 23].

Проведений у зв'язку із зазначеним аналіз інформації щодо технологій і методик посилення мотивації студентської молоді до рухової активності оздоровчої спрямованості та її залучення до систематичної реалізації останньої під час обов'язкових занять та у позаурочних формах, засвідчив таке. Більшість вітчизняних дослідників [3, 7, 12, 13, 17] у вирішенні означеного завдання надають перевагу відповідній освітньому напрямку. Дані спеціальної літератури [5, 26] засвідчують до недавнього часу аналогічну позицію більшості іноземних фахівців, основу якої становлять положення концепції суспільної освіти з питань фізично активного способу життя [28]. Проте недостатня ефективність розроблених на основі цих положень заходів [10] актуалізувала пошук інших шляхів розв'язання проблеми. У зв'язку з цим сьогодні провідної позиції (не зменшуючи значення освіти) в психології мотивації набули положення теорії самовизначення [25]. В узагальненому вигляді вони полягають у такому: визначальним у задоволенні психологічних потреб учнів або студентів (за визначенням автора – “самостійній поведінці індивіда”), як засадничого у посиленні їхньої мотивації до найвищого рівня, є практичні заняття фізичними вправами та адекватні дії вчителя (викладача), передусім пов'язані з організацією занять і взаємодією з учнями (студен-

тами). До психологічних потреб, задоволення яких забезпечує найвищий рівень самовизначення або внутрішню мотивацію, належить незалежність, компетентність і взаємодія з іншими учнями (студентами) під час колективної діяльності. Стосовно рухової активності оздоровчого спрямування, внутрішня мотивація учнів (студентів) буває трьох видів: розуміння необхідності (подобається займатися фізичними вправами), бажання досягнень (задоволення від підвищення результату) та відтворення стимулюючого ефекту (задоволення від емоційного підйому, що виникає під час діяльності) [31]. Досягається найвищий рівень мотивації поетапно, кожному етапу відповідає певний її тип, – від відсутності (амотивації) спочатку до зовнішньої, потім до внутрішньої мотивації. Остання відзначається активністю учня (студента) у зв'язку з причинами, що притаманні йому безпосередньо (внутрішні причини) або які пов'язані з пропонованою йому діяльністю. При зовнішній мотивації учень (студент) є активним у зв'язку з причинами, що надходять ззовні (від учителя, обставин тощо). Спонукальними на цьому етапі будуть дії вчителя (викладача), які залежно від рівня самовизначення учня (студента), передбачають застосування певного типу регулювання його активності: зовнішнього, інтроєртованого, визначеного чи комплексного [30]. Останній зустрічається рідко, а змістом інших є: при зовнішньому регулюванні – пропозиція досягти учням (студентам) різних пропонованих стимулів; при інтроєртованому і визначеному регулюванні – акцентування уваги учнів (студентів) у першому випадку на відчутті провини, у другому на важливості й необхідності здійснення рухової активності.

Що стосується реалізації вищезазначених положень теорії самовизначення у практичній діяльності, то деякі рекомендації полягають у такому. Для задоволення такої психологічної потреби як незалежність учитель (викладач) може: надавати учням (студентам) право обирати види фізичних вправ, які їм подобаються найбільше; стимулювати до виконання вправ (оцінкою, похвалою тощо) та вдосконалення свого тіла; враховувати думку у питаннях організації заняття; надавати завдання, пов'язані з підготовкою до заняття [16; 21]. Для задоволення потреби у компетентності дії вчителя не повинні містити акценту на порівнянні досягнень учнів (студентів), але передбачати пропозицію помірних за складністю індивідуальних завдань, формування усвідомленої позиції, пов'язаної зі спроможністю досягати поставленої мети, але тільки якщо буде докладено необхідних зусиль [26; 28]. Сприятти задоволенню потреби у взаємодії з іншими членами групи під час спільної діяльності можна пропонуючи учням (студентам) завдання, виконання яких потребує колективних зусиль, та стимулюючи їхнє прагнення до такої діяльності [9].

Висновки

1. Рухова активність у комплексі з іншими заходами здорового способу життя продовжує залишатися найбільш ефективним засобом вирішення комплексу важливих завдань (передусім підтримання (покращення) здоров'я, повноцінного відпочинку, підвищення якості професійної діяльності), а посилення мотивації до систематичного використання такої активності у повсякденному житті – одним із провідних напрямків удосконалення фізичного виховання студентів вищих навчальних закладах.

2. Посилення мотивації учнів і студентської молоді до рухової активності оздоровчої чи розвивальної спрямованості тільки в процесі відповідної освіти є недостатньо ефективним, що зумовлює необхідність реалізації у процесі фізичного виховання студентської молоді також положень теорії самовизначення.

3. Мета реалізації теорії самовизначення полягає у посиленні мотивації до найвищого рівня, якому відповідає сформована внутрішня мотивація студентів до рухової активності, що досягається забезпеченням їх психологічних потреб. До останніх нале-

жить незалежність, компетентність і взаємодія з іншими членами групи під час колективної діяльності. Досягається зазначене в ході практичних занять фізичними вправами та комплексом адекватних дій викладача.

Напрямок подальших досліджень вбачаємо у формуванні змісту, реалізація якого в процесі фізичного виховання, разом із освітою в питаннях фізично активного способу життя, сприятиме задоволенню таких психологічних потреб студентів як незалежність і компетентність.

1. Бальсевич В. К. Очерки по возрастной кинезиологии человека / В. К. Бальсевич. – М. : Теория и практика физ. культуры, 2009. – 218 с.
2. Бар-Ор О. Здоровье детей и двигательная активность : от физиологических основ до практического применения / О. Бар-Ор, Т. Роуланд ; пер. с англ. И. Андреев. – К. : Олимп. л-ра, 2009. – 528 с.
3. Бобрицька В. І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя : монографія / В. І. Бобрицька. – Полтава : Снайтек, 2006. – 431 с.
4. Браун Т. П. Адаптация студентов к обучению в вузе в условиях оптимизации образовательной среды : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук : [спец.] 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / Т. П. Браун. – СПб, 2007. – 19 с.
5. Василенко Н. В. Європейська освіта про здоровий спосіб життя: етапи великого шляху / Н. В. Василенко // Відродження. – 2000. – № 3. – С. 7–9.
6. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посібник / І. М. Галян. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
7. Герасімова Н. Є. Внутрішньо особистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : [спец.] 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Н. Є. Герасімова. – К., 2004. – 24 с.
8. Горбаченко К. С. Фізична культура як фактор формування здорового способу життя особистості / К. С. Горбаченко, А. С. Мочарський // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. – Львів : Інформаційні засоби, 2007. – Вип. 11. – С. 99–107.
9. Декерс Л. Мотивация. Теория и практика / Л. Декерс – М. : Гросс Медиа, 2007. – 637 с.
10. Дутчак М. В. Спорт для всіх у світовому контексті / М. В. Дутчак. К. : Олімп. л-ра, 2007. – 110 с.
11. Єдинак Г. А. Стан та деякі теоретичні аспекти посилення мотивації студентів до систематичної рухової активності оздоровчого спрямування / Г. А. Єдинак // Вісник Прикарпатського нац. у-ту ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. – Ів.-Франківськ, 2012. – Вип. 16. – С. 67–73.
12. Єрмакова Т. С. Проблема формування здорового способу життя старшокласників у вітчизняній педагогіці (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Т. С. Єрмакова. – Харків, 2010. – 20 с.
13. Завидівська Н. Н. Формування навичок здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів : навч. посібник [для студ. ВНЗ] / Н. Н. Завидівська. – Л. : ЛДУФК, 2009. – 120 с.
14. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посібник / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 303 с.
15. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб : Питер, 2002. – 512 с.
16. Малхазов О. Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю : монографія / О. Р. Малхазов. – К. : Євролінія, 2002. – 320 с.
17. Новітні медико-педагогічні технології зміцнення та збереження здоров'я учнівської молоді : навч.-метод. посібник [для вчителів фіз. культури] / за ред. О. С. Куца. – Львів : Українські технології, 2003. – 148 с.
18. Платонов В. Н. Сохранение и укрепление здоровья здоровых людей – приоритетное направление современного здравоохранения / В. Н. Платонов / Спорт. медицина. – 2006. – № 2. – С. 3–14.
19. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента / Наказ Міністерства освіти і науки України № 642 від 09.07. 2009 р. – К., 2009. – 2 с.
20. Тітов І. Г. Вступ до психофізіології : навч. посібник / І. Г. Тітов. – К. : Академвидав, 2011. – 296 с.
21. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – СПб. : Питер ; М. : Смысл, 2003. – 860 с.
22. Шинкарук А. І. Розвиток моторики і психіки : проблема активності та свободи : монографія / А. І. Шинкарук. – Кам'янець-Подільський : КПДУ, 2002. – 200 с.
23. Юрчишин Ю. В. Технологія залучення студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і сп. : [спец.] 24.00.02 “Фізична культура, фіз. виховання різних груп населення” / Ю. В. Юрчишин. – К., 2012. – 20 с.
24. Bouchard C. Physical activity and health / Bouchard C., Blair S. N., Haskell W. L. – Champaign, IL. : Human Kinetics, 2007. – 410 p.

25. Deci E. L. A motivational of approach to self : integration in personality / E. L. Deci, R. M. Ryan // Perspectives on motivation : Nebraska symposium on motivation. – Lincoln : University of Nebraska Press, 1991. – Vol. 38. – P. 237–288.
26. Kilpatrick M. Physical activity motivation : a practitioner's guide to self-determination theory / M. Kilpatrick, E. Hebert, D. Jacobsen // International Journ. of Sport Psychol. – Roma, 2002. – № 73 (4). – P. 36–41.
27. Llamas L. S. Satisfaction of the basic psychological needs and motivation in physical education : differences by gender and sport practice [in Spanish] / L. S. Llamas, D. Gonzales-Cutre, C. Martinez Galindo, N. Alonso / In : Proceedings of the seminar about research perspective in the field of physical education and its faculty / ed. C. Romero. – Granada, Spain, 2007. – 123 p.
28. Mowling C. M. Student motivation in physical education : breaking down barriers / C. M. Mowling, S. J. Brock, K. K. Eiler // The Journ. of Physical Education, Recreation & Dance. – Reston, 2004. – Vol. 75. – P. 40–45.
29. Ntoumanis N. Motivation in physical education classes : a self-determination theory perspective / N. Ntoumanis, M. Standage // Theory and Research in Education. – Lawrence, 2011. – Vol. 7. 2. – P. 194–202.
30. Theobald M. A. Increasing student motivation : strategies for middle and high school teachers / M. A. Theobald. – California : Corwin Press, 2005. – 145 p.
31. Vallerand R. J. Measures of intrinsic and extrinsic motivation in sport and physical activity : a review and critique / R. J. Vallerand, M. S. Fortier / In : Advances in sport and exercise psychology measurement. Fitness information technology / ed. J. L. Duda. – Morgatown, 1998. – P. 81–101.

Рецензент: канд. психол. наук, доц. Курилюк С. І.

УДК 796.015.1.001.26-796.825

ББК 75.716

Олена Дьоміна, Василь Бусол

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНО-НОРМАТИВНИХ ОСНОВ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ФЕХТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті викладені основні факти, що стосуються формування програмно-нормативних основ розвитку фехтування в Україні у різні історичні періоди. Аналізуються навчальні програми для спортивних шкіл та вищих навчальних закладів, а також нормативні вимоги для присвоєння спортивних розрядів і звань.

Ключові слова: історія, спорт, фехтування, програми, нормативи, класифікація.

В статье изложены основные факты, связанные с формированием программно-нормативных основ развития фехтования в Украине в разные исторические периоды. Проводится анализ учебных программ для спортивных школ и высших учебных заведений, а также нормативные требования для присвоения спортивных разрядов и званий.

Ключевые слова: история, спорт, фехтование, соревнования, программы, нормативы, классификация.

In article the basic facts connected with formation of program and standard bases of development of fencing in Ukraine during the different historical periods are stated. The analysis of Training programs for sports schools and higher educational institutions, and also standard requirements for assignment of sports categories and ranks is carried out.

Keywords: history, sports, fencing, competitions, programs, standards, classification.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Фехтування відноситься до найбільш пріоритетних видів спорту в Україні. Високі спортивні результати українських фехтувальників не були б можливими без відповідного розвитку науково-методичного, організаційного та матеріально-технічного забезпечення. Важливу роль у розвитку вітчизняного фехтування відіграють програмно-нормативні осно-